

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ANONİM ŞİRKETLERDE PAY SAHİPLERİNİN YÖNETİME KATILMA YÖNTEMLERİ
THE METHODS OF SHAREHOLDER PARTICIPATION IN MANAGEMENT OF A JOINT STOCK COMPANY

Rauf KARASU*

Öz

Ortak sayısının fazla olduğu anonim şirketlerde, özellikle halka açık anonim şirketlerde, küçük pay sahiplerinin şirket yönetiminde etkili olma imkânı azdır. Bu durum pay sahiplerinin şirkete yabancılaşmasına neden olmaktadır. Bu tür şirketlerde yönetim kurulu üyelerini seçme konusu başta olmak üzere şirketle ilgili birçok önemli karar, bir veya birkaç büyük pay sahibinin oylarıyla alınmaktadır. 6762 sayılı TTK, anonim şirketlerde oluşan bu sorunu ortadan kaldırma veya azaltmaya yönelik herhangi bir imkânı /tedbir öngörmemişken, 6102 sayılı yeni TTK, küçük pay sahiplerine sadece oy hakkı tanımakla yetinmemiş, onların şirket yönetimine katılmalarını sağlayacak bazı imkânlar da öngörmüştür.

Bu çalışmada küçük pay sahiplerinin şirket yönetimine ilgisini artırmak ve şirket yönetiminde belli ölçüde etkin olmalarını sağlamak amacıyla yararlanılabilecek yöntemlerden "birikimli oy kullanma yöntemi", "kitlesel temsilci aracılığıyla oy kullanma yöntemi" ve "belli gurupların yönetim kurulunda temsil edilme yöntemi/hakkı" incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirketler, Pay Sahipleri, Yönetime Katılma, Yönetim Kurulu, Küçük Pay Sahipleri.

Abstract

The shareholders who have small amount of shares are not properly effective in management of joint stock companies with a large number of shareholders, particularly publicly held ones. Thus, shareholders are alienated from management of the companies. The significant decisions for the company such as election of members of board of directors in particular, are taken by a few shareholders who have large amount of shares in such companies. Even though the Turkish Commercial Code No. 6762 did not regulate any opportunity or possibility intended for eliminating or reducing this problem in joint stock companies, the Turkish Commercial Code No. 6102 regulates not only the voting rights of small shareholders, but also some opportunities to participate in the management of such companies.

This study examines specific methods to inspire shareholders' interest and to ensure their effectiveness in management of companies to a certain degree, namely "accumulative vote", "collective representation" and "representation of certain groups in board of directors".

Keywords: Joint Stock Companies, Shareholders, Participation in Management, Board of Directors, Small Shareholders.

GİRİŞ

Anonim şirketlerde pay sahibi sayısı arttıkça, küçük pay sahiplerinde genel kurulda alınan kararlarda etkili olunamayacağı düşüncesi hakim olmakta ve bunun sonucunda da toplantılara ilgi azalmaktadır. Bu nedenle bu tür şirketlerde, özellikle halka açık anonim şirketlerde şirketle ilgili bütün kararlar genel kurula katılan büyük pay sahipleri tarafından, hatta gerçekte çoğunluğa sahip olmamakla birlikte iyi organize olmuş bir azınlık tarafından alınmaktadır.

Bu çalışmada küçük pay sahiplerinin şirket yönetimine ilgisini artırmak ve onların şirket yönetiminde belli ölçüde etkin olmalarını sağlamak amacıyla yararlanılabilecek yöntemler incelenecektir. Bu kapsamda "birikimli oy kullanma yöntemi", "kitlesel temsilci aracılığıyla oy kullanma yöntemi" ve "belli gurupların yönetim kurulunda temsil edilme yöntemi/hakkı" değerlendirilecektir. Ancak her bir yöntemin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, ayrı bir makale konusu olacağından, bu çalışmada bu yöntemlerin ayrıntılı olarak incelenmesi yerine, 6102 sayılı yeni TTK, 6362 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu ve ilgili Tebliğler ile getirilen yenilikler üzerinde durulacaktır.

I. BİRİKİMLİ OY KULLANMA YÖNTEMİ

Anonim şirketlerde küçük pay sahiplerinin yönetime katılmasına sağlayacak yöntemlerden biri birikimli oy kullanma yöntemidir. 6762 sayılı TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde sermaye piyasası mevzuatı kapsamında¹, sadece halka açık anonim şirketlerde uygulama alanı bulan bu yöntem, 6102 sayılı yeni TTK ile kapalı tip anonim şirketler için de uygulanmaya başlanmıştır. TTK'nın 434/4 hükmünde,

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi.

¹ "Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Birikimli Oy Kullanımına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ" ile birikimli oyun halka açık anonim şirketlerin genel kurullarında uygulanması imkânı getirilmiştir. Bkz. Seri: IV, No: 29, RG. 18.02.2003 tarih, 25024 sayı.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığının halka açık olmayan anonim şirketlerde birikimli oyu bir tebliğle düzenleyebileceği öngörülmüştür. Söz konusu Bakanlık, bu yetkiye dayanarak 29.08.2012 tarihinde, "Halka Açık Olmayan Anonim Şirketlerin Genel Kurullarında Birikimli Oy Kullanımına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliği"ni yayımlamıştır (RG. 29.08.2012 tarih, 18396 Sayı). Söz konusu Tebliğ'in 5. maddesinde, halka açık olmayan anonim şirketlerde birikimli oy yönteminin uygulanabilmesi için esas sözleşmede,

a) Oy hakkı veren tüm payların sahiplerinin, yönetim kurulu üye seçiminde oylarını bir veya daha fazla aday için birikimli olarak kullanabileceklerine ilişkin açık bir hükmün bulunması,

b) 6102 sayılı Kanununun 360. maddesi uyarınca yönetim kurulunda belirli grupların temsil edilmesine ve/veya yönetim kurulu üyeliğine aday önerme hakkına ilişkin hükümlerin bulunmaması,

c) 6102 sayılı Kanununun 479. maddesi uyarınca paylara oyda imtiyaz tanınmasına ilişkin hükümlerin bulunmaması,

c) Yönetim kurulu üye sayısının üçten az olmayacak şekilde sabit bir rakam olarak belirlenmiş olması,

gerekir.

Tebliğ'in 7. maddesinin 2. fıkrasına göre, birikimli oy kullanacak pay sahiplerinin veya temsilcilerinin, genel kurul tarihinden en az bir gün önce, birikimli oy kullanma isteklerini şirkete yazılı olarak bildirmeleri zorunludur. Genel kurulda birikimli oy yönteminin uygulanması için bir pay sahibinin veya temsilcisinin bildirim yapması yeterlidir. Ancak genel kurulda oybirliği ile karar alınmış olması şartıyla bildirim zorunluluğu aranmadan birikimli oy kullanılabilir.

Birikimli oy kullanma yöntemi, yönetim kurulu üyelerinin seçiminde, bir pay sahibinin kullanacağı oyları her bir üye için ayrı ayrı vermek yerine bir veya birkaç adayda birleştirerek kullanması esasına dayanır. (Pulaşlı, 2016: 538; Tepeli, 2013: 119; Çeker, 2004: 39).Örneğin, 5 yönetim kurulu üyesi seçilecek ise, pay sahibi, oyunu 5 kişinin adını yazarak kullanabileceği gibi, bir üyeye 5 oy vererek de kullanılabilir. Birikimli oy kullanımında, genel kurula katılan kişinin kullanacağı oy sayısı, sahip olduğu ve/veya vekil sıfatıyla kontrolünde bulunan pay sayısı ile seçilmek istenen yönetim kurulu üye sayısı çarpılmak suretiyle bulunur. Örneğin, pay sahibinin genel kurulda 100 oy kullanma hakkı varsa, 5 yönetim kurulu üyesi için $100 \times 5 = 500$ oy kullanması mümkündür. Pay sahibi, oy sayılarının tamamını tek bir yönetim kurulu üye adayını için kullanılabileceği gibi, birden fazla adaya bölerek de kullanılabilir. Yukarıdaki örnekte, pay sahibi kullanacağı 500 oyu, her bir aday için 100'er oy şeklinde paylaşabileceği gibi, tek adaya 500 veya iki adaya 250 oy vermek suretiyle mutlaka seçilmesini istediği adayların daha fazla oy almasını sağlama imkânına sahiptir. Bu örnekten² de anlaşıldığı üzere, birikimli oy kullanma yöntemi, pay sahiplerinin genel kurulda oyların çoğunluğunu elde bulundurmaksızın, daha demokratik biçimde yönetim kuruluna üye seçebilmesine olanak vermektedir (Kocaoğlu, 2010: 112).

Oyunu birikimli olarak kullanan kişi oylarını, oy dağılımını belirtmeksizin birden fazla aday için kullanmış ise oyların bu adaylara eşit olarak dağıtıldığı kabul edilir.

Birikimli oy kullanma yöntemi ile, genel kurulda oy gücü zayıf olan ve korunmaya muhtaç bir konumda bulunan küçük pay sahipleri, yönetim kurulunda temsil edilme imkânı ile birlikte üyelerinin tamamını veya çoğunluğunu seçme imkânına sahip olmasa da, bir veya iki üyenin seçilmesini sağlayarak, en azından şirket faaliyetleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilecek ve böylece yönetimi daha etkin bir şekilde denetleyebilecektir (Kendigelen, 2011: 403; Çömez, 2006: s. 49).Bu yöntemin uygulandığı anonim şirketlerde, yönetim kurulunda çoğunluğun yanında azınlığın da yer alması nedeniyle, kararlarda çoğunluğun yanı sıra azınlığın da menfaatleri gözetilecek ve durum pay sahipleri arasındaki uyumsuzlukların azaltılmasına da katkı sağlayacaktır. (Çeker, 2004: 41; Kocaoğlu, 2010: 112). Birikimli oy yöntemiyle azınlığın yönetimde temsil edilmesi, hem kötü yönetimin önlenmesinde hem de yönetimin performansının artırılmasında son derece önemlidir (Çömez, 2006: 49; Tepeli, 2013: 119).

II.KİTLESEL TEMSİLCİ ARACILIĞIYLA OY KULLANMA

Pay sahiplerinin şirket yönetimine katılmasını sağlayan yöntemlerden biri de, tek başına genel kurul kararlarında etkili olamayan pay sahiplerinin kitlesel temsilci aracılığıyla oylarını bileştirmeleri ve bu suretle şirket yönetiminde söz sahibi olmalarıdır. Kitlesel temsilci, 6102 sayılı TTK ile hukukumuza girmiştir. Pay sahibinin genel kurulda kitlesel (toplu) temsilciler aracılığıyla temsili, TTK'nın 428 ve devamı maddelerinde, organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci olmak üzere üç grupta düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin 1. fıkrasına göre, yönetim kurulu veya başka bir organ, bir üyesini ya da bir kurulun veya komitenin üyesini veya kendisine bağlı herhangi bir kişiyi pay sahiplerine kendisine vekâlet verilebilecek kişi olarak tavsiye etmişse, aynı anda kendisinden tamamen bağımsız bir diğer kişiyi daha kendisine vekâlet verilebilecek kişi olarak önermek zorundadır. Tavsiye olunan birinci kişi, kanun tarafından yönetim

² Başka örnekler için bkz.Hasan TepeliHasan (2013). Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Birikimli Oy Kullanma Yöntemi: Mali Çözüm Dergisi, Mayıs-Haziran 2013, s. 119.

kuruluna bağılılığı sebebiyle organın temsilcisi, ikincisi ise bağımsız temsilci olarak adlandırılmıştır. Hükmün hedefi özellikle halka açık anonim şirketlerde pay sahiplerinin tek seçenikle ve bir oldu bitti ile karşı karşıya kalmalarına engel olmak ve pay sahipleri demokrasisinin kurulmasını sağlamaktır (Bkz. TTK'nın 428. Maddesinin Gereğesi).

Bireysel temsil türlerinden biri tercih edildiğinde, pay sahibi temsilcisini kendisi bulmaktadır. Ancak özellikle halka açık şirketlerde küçük pay sahipleri genel kurula katılma konusunda istekli olmadıkları gibi, bireysel temsilci bulmaları da kolay değildir. Bu nedenle pay sahiplerinin genel kurula en azından temsilci aracılığıyla katılımını sağlamak amacıyla kitlesel temsilci aracılığıyla oy kullanma imkânı getirilmiştir. Kitlesel temsilciler aracılığıyla küçük pay sahipleri tek bir temsilciye yetki vermek suretiyle oylarını istedikleri yönde kullanabilmekte ve istedikleri kararları kolayca alma imkânlarına kavuşmaktadırlar. (Çeker, 2000: 277; Ayan, 2012: 9 vd.; Selçuk Mahmatlı, 2015: 62).

TTK'nın 428. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kurumsal temsilci de, organ temsilcisi ve bağımsız temsilci gibi, çeşitli araçlarla yayınlayacağı bir bildirgeyle, kendisine temsil yetkisi verilmesi halinde genel kurulda nasıl hareket edeceğini ve önerilerini ilan eden ve bildirgesini beğenen pay sahiplerinin bu bildirge bağlamında kendisine vekâlet vermelerini isteyen kişidir. Ancak kurumsal temsilci, organın temsilcisi ve bağımsız temsilciden farklı olarak şirket tarafından belirlenmeyip, doğrudan bir pay sahipliği girişimidir (Tekinalp, 2013:182, 276; Eminoğlu, 2016: 76; Selçuk Mahmatlı, 2015: 77). Kurumsal temsilcilik ile, büyük sayılara varabilecek temsil belgesini toplama örgütlenmesini yapabilecek kişilerin önerilmesi, özellikle göreve talip olabilecek kişilerin cesaretlendirilmeleri ve bu kişilerin şirket yönetiminden tamamen bağımsız hareket edebilmesi amaçlanmaktadır (TTK'nın 428. Maddesinin Gereğesi). Kurumsal temsil müessesinin diğer bir özelliği de profesyonel bir uğraşı olarak icra edilememesidir. Kurumsal temsilcilik bir meslek olarak ivaz karşılığında yürütülemeyeceği gibi bu işle uğraşan ortaklıklar da kurulamaz. Bunun bir sonucu olarak kurumsal temsilci, temsil ettiği pay sahiplerinden TBK'nın 394. maddesi çerçevesinde herhangi bir talepte bulunma hakkına sahip değildir (TTK 428/2 Hükmünün Gereğesi; Eminoğlu, 2016: 76).

Bağımsız temsilci ancak organ temsilcinin atanmasına bağılı olarak gündeme gelirken, sadece organın temsilcisi ve bağımsız temsilci belirleyen şirketler değil, tüm şirketler kurumsal temsilci çağrısı yapmak zorundadır. Kurumsal temsile ilişkin TTK'nın 428/2 hükmünün lafzı incelendiğinde, özellikle fıkraya "Bundan başka" ifadesi ile başlanmış olması, ilk fıkrada anılan temsilcilere ek olarak ve onlardan bağımsız yeni bir temsilcinin hükme bağlandığı tezini güçlendirmektedir. Yine maddenin lafzı incelendiğinde, yönetim kurulunun görevlerini açıklayan "çağırır", "istenir", "yayımlar" gibi ifadeler nedeniyle, bu konuda yönetim kurulunun bir takdir hakkı bulunmadığı sonucuna varılabilir (Kendigelen, 2011:329). Hükmün gereğesinde yer alan "*şirketin (yönetimin) bağımsız temsilci önerisi zorunluluğundan kurtulmak amacı ile organın temsilcisini göstermemesi mümkündür. Ancak, yönetim bu yola başvursa bile maddenin üçüncü fıkrasındaki kurumsal temsilciler ortaya çıkabilir ve bildirge zorunluluğu gene söz konusu olabilir.*" ifadesi de, kanun koyucunun tüm şirketler açısından kurumsal temsilci çağrısı yapma zorunluluğunu öngördüğü sonucu çıkmaktadır (Selçuk Mahmatlı, 2015: 78).

Kitlesel temsilcilerin tümü, Radyo, TV, gazete ve diğer iletişim araçları ile pay sahiplerine bildirilen bu bildirgede ilan edilen şekilde oy kullanmak bu temsilciler için bir yükümlülüktür. Zira bildirge, pay sahipleri tarafından kurumsal temsilciye verilmiş talimat yerine geçer (TK m. 428/4). Bildirgenin talimat yerine geçmesi ve temsilcinin bildirgeye uymaması halinde TBK'nın 506. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları uyarınca sorumlu tutulmasına ilişkin hükümlerin (en azından maddenin lafzı itibarıyla) sadece kurumsal temsilci için öngörülmüş olması doktrinde eleştirilmektedir. Böyle bir ayırımın açıklanabilir bir gereğesi bulunmadığı ileri sürülmüştür (Kendigelen, 2011: 328; Eminoğlu, 2014: 83).

Kurumsal temsilci pay sahipleri tarafından önerilebileceği gibi ilgili göreve kendisi de talip olabilir (Eminoğlu, 2014: 77).

Yönetim kurulu, genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilanının TTSG'de yayımlanacağı ve şirket internet sitesinde yer alacağı tarihten en az kırkbeş gün önce, yapacağı bir ilan ve internet sitesine koyacağı yönlendirilmiş bir mesajla, pay sahiplerini, önerdikleri kurumsal temsilcilerin kimliklerini ve bunlara ulaşılacak adres ve elektronik posta adresi ile telefon ve telefaks numaralarını çağrıdan itibaren en çok yedi gün içinde şirkete bildirmeye çağıracaktır. Aynı çağrıda kurumsal temsilciliğe istekli olanların da şirkete başvurmaları istenecektir.

Kitlesel (toplu) temsile ilişkin kuralların, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi kapalı tip anonim şirketlere uygulanacağı tartışmasızdır. Buna karşılık bu hükümlerin Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine tabi anonim şirketlerde uygulanıp uygulanmayacağı 2499 sayılı eski Sermaye Piyasası Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde tartışılmıştır. Örneğin doktrinde Yayla, genel kanun olan 6102 sayılı TTK'nın yeni tarihli olması, kitlesel temsile ilişkin kuralların getiriliş amacı, gereğede bu amacın açıkça belirtilmesi karşısında, 6102 sayılı TTK'da düzenlenen kurumsal temsile ilişkin kuralların halka açık

şirketlere de uygulanması gerektiği sonucuna varmıştır (Yayla, 2012: 13). Ancak 6362 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle daha önce yapılan tartışmaların bir anlamı kalmamıştır. Zira bu Kanun 30.12.2012 tarihinde, yani 6102 sayılı TTK'dan sonra yürürlüğe girmiştir ve eski Sermaye Piyasası Kanunu'ndan farklı olarak 30/4 hükmünde, 6102 sayılı TTK'nın kitlesel temsile ilişkin 428. maddesinin bu Kanun kapsamında uygulanmayacağı açıkça ifade edilmiştir. Artık 6102 sayılı TTK'ya göre sonraki ve özel nitelikli olan Sermaye Piyasası Kanunu'nun öncelikle uygulanması gerekir. Bilindiği üzere, TTK'nın 330. maddesinde, TTK hükümlerinin ancak özel kanunlarda hüküm bulunmayan hallerde uygulanacağı ifade edilmek suretiyle, bu kanunların TTK hükümlerinden farklı olan hükümlerinin geçerli olduğu ve öncelikle uygulanacağı kabul edilmiştir.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 30/4 hükmü dışında, "Vekaleten Oy Kullanılması Tebliği"nin 5. maddesinin ikinci fıkrasında da TTK m. 428 hükmünün halka açık şirketler için uygulanmayacağı ifade edilmiştir. Söz konusu bu hükümlerle TTK m. 428 ile asıl olarak hedeflenen halka açık anonim şirketler kapsam dışına çıkarılmıştır (Bilgili/Demirkapı, 324; Selçuk Mahmatlı, 2015: 64).

Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi halka açık şirketlerin genel kurul toplantılarında çağrı yoluyla vekâlet toplanmasına ilişkin usul ve esaslar SPK tarafından çıkarılan "Vekaleten Oy Kullanılması Tebliği"nin 11 ilâ 14. maddeleri arasında düzenlenmiştir. 30.12.2012 tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na uyum çalışmaları kapsamında "Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekaleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekalet Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliği" (Seri:III, No:44), II-30.1 sayılı "Vekaleten Oy Kullanılması ve Çağrı Yoluyla Vekalet Toplanması Tebliği" (Tebliğ) olarak yeniden düzenlenmiş olup; anılan Tebliğ 24.12.2013 tarih ve 28861 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Vekâlet toplama çağrısı, ortaklıkların sermaye ve yönetiminde kontrolü sağlamak amacı dahil, genel kurul gündeminde yer alan tüm hususlar için gerekçe bildirmek suretiyle yapılabilmektedir.

III. BELİRLİ GRUPLARA YÖNETİM KURULUNDA TEMSİL EDİLME İMTİYAZI TANINMASI

Belirli pay gruplarının yönetim kurulunda temsil hakkı konusunda 6762 sayılı eski TTK'da açık bir düzenleme bulunmamaktaydı. Ancak, kanunda yasaklama bulunmadığı için, ana sözleşmeye konulacak bir hükümle pay gruplarına yönetimde temsil edilme hakkı tanınabileceği genel olarak kabul edilmekteydi. (Çeker, 2004:47). Ancak 6762 sayılı TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde temsil edilme hakkı konusundaki imtiyazın ancak "pay"a tanınabileceği kabul edilmişken, 6102 sayılı TTK'nın 360. maddesinde ise bu hak, belirli pay gruplarına, özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine ve azlığa tanınmıştır.

A.Yönetim Kurulunda Temsil Edilme Hakkının Hukuki Niteliği ve Önemi

TTK'nın 360. maddesinin 2. fıkrasında yönetim kurulunda temsil edilme hakkının bir imtiyaz olduğu açık bir şekilde ifade edildiğinden, 6762 sayılı TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde söz konusu hakkın niteliği konusunda yapılan tartışmalar sona ermiştir.³Yönetim kurulunda temsil edilme hakkı bir imtiyaz olduğundan, bu hakkın tanınmasına ilişkin esas sözleşme değişikliği kararları, sermayenin en az yüzde yetmiş beşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oylarıyla alınır (Bkz. TTK m. 421.3.b). Ayrıca alınan bir genel kurul kararı yönetim kurulunda temsil edilme imtiyazına sahip pay sahiplerinin haklarını ihlal edecek nitelikte ise, bu karar, söz konusu bu pay sahiplerinin yapacakları özel bir toplantıda alacakları bir kararla onanmadıkça uygulanamaz (Bkz. TTK m. 454).

Yönetim kurulunda temsil edilme hakkı özellikle aile şirketleri tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Zira aile pay sahiplerinin en büyük arzuları, şirket yönetimini ellerinde bulundurmaktır.⁴ Ancak anonim şirketlerde ortak sayısının artmasıyla birlikte, pay sahiplerinin şirket yönetiminde etkili olabilme olanağı azalmaktadır. Özellikle orta ve büyük çaplı olan veya büyümek isteyen aile şirketlerinde, şirketin ihtiyacı olan ek sermaye, çoğunlukla bireysel katkılarla karşılanamadığından, hisselerin halka satılması yoluna başvurulmaktadır. Bu durum şirkete büyük oranda nakit girmesi sonucunu doğururken, ailenin mülkiyeti kontrol etme gücünün ve şirket üzerindeki etkinliklerinin kaybolması sonucunu da doğurabilir. Bu noktada TTK'nın 360. maddesinde öngörülen yönetim kurulunda temsil edilme hakkı, sermaye artırımına gitmeyi düşünen, fakat şirkette etkinliğini kaybetme korkusunu da birlikte yaşayan mevcut pay sahiplerinin yeni pay sahiplerine karşı kendilerini korumalarına hizmet etmektedir. Yönetim kuruluna seçilecek kişilerin aile bireylerinden oluşması gerektiğine ilişkin bir hükmün ilk esas sözleşmeye

³Konuyla ilgili görüşler için bkz. Abuzer Kendigelen (2003). "Anonim Şirkette İmtiyazlı Paylara İlişkin Değişiklik Önerileri", Fahman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul: Beta Yayınları, s. 323.

⁴Türkiye'de aile şirketlerinde değişim ve süreklilik adındaki bir araştırmaya göre, aile şirketlerinin %83,1'i, şirketin kilit noktalarında aile üyelerinin bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Neden olarak da, aile üyesinin daha çok bağlılıkla çalışacağı, daha güvenilir olduğu ve koordinasyon kolaylığı taşıdığını belirtmişlerdir. Bkz. Rauf Karasu, (2015). *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 2. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, s. 122.

konulmak suretiyle, aile pay sahiplerine, genel kurulda oy çoğunlukları olmasa bile, yönetim kurulunu belirleme imkânı verilebilir (Karasu, 2015: 148).

B.Yönetim Kurulunda Temsil Edilme Hakkının Tanınabileceği Gruplar

1.Belirli Pay Grupları

Yönetim kurulunda temsil edilme hakkının tanınabileceği ilk grup “belirli pay grubu” dur. Yukarıda da belirtildiği üzere, 6762 sayılı TTK’nın yürürlükte olduğu dönemde de belirli bir pay grubuna yönetim kurulunda temsil edilme imtiyazının tanınabileceği genel olarak kabul edilmekteydi. Bu nedenle 6102 sayılı TTK bu grup açısından herhangi bir yenilik içermemektedir. Örneğin esas sözleşmede yönetim kurulu üyelerinin tamamının B) grubunun önereceği kişilerden seçileceği veya bu grubun arasından seçileceği kararlaştırılabilir.

2. Özellik ve Nitelikleriyle Belirli Bir Grup Oluşturan Pay Sahipleri

“Özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahipleri” ibaresi ile, paylara değil pay sahiplerine vurgu yapıldığından, “belirli bir grup oluşturan pay sahipleri” kavramının nasıl yorumlanacağı ve esas sözleşmede nasıl belirleneceği konusu büyük bir önem arz etmektedir. İsviçre hukukunda, “belirli bir grup oluşturan pay sahipleri” kavramı çok geniş yorumlanmaktadır. Pay sahipleri arasında bir ayırım yapılmasını sağlayacak her kriter grup oluşturmaya yeterli sayılmaktadır (Wernli, 2008: 23; Kendigelen, 1999: 385). Örneğin, bir anonim şirketin müşterileri, şirkete ham madde tedarik edenler, belirli bir mesleğe mensup olanlar, belirli bir grup oluşturan pay sahipleri sayılmaktadır.⁵ Kanaatimizce, bu hakkın kurucu aile üyelerine veya belli bir aileye mensup pay sahiplerine tanınması da mümkündür. Örneğin Kaya soyadını taşıyan pay sahiplerine yönetimde temsil edilme hakkı tanınabilir (Karasu, 2015: 146; Vogel, 1974: 124; Kendigelen, 1999: 386; Kırca ve Manavgat ve Şehirli Çelik, 2014: 428; Çamoğlu, 2015: 2). Ancak doktrinde belirli somut bir kişiye de yönetim kurulunda temsil edilme hakkının tanınabileceği yönünde görüşler⁶ ileri sürülmüş ise de, bu görüşlere katılmak mümkün değildir. Örneğin “Metin Kaya, yönetim kurulu üyeliği için aday olarak gösterilir.” şeklindeki bir esas sözleşme hükmü geçerli sayılmamalıdır. Zira bu şekilde belli bir kişinin ismi belirtildiğinde, artık özellik ve nitelikleri belirtmeye ihtiyaç kalmayacaktır (Kırca ve Manavgat ve Şehirli Çelik 2014: 429; Karasu, 2015: 147). Somut bir pay sahibine bu hakkın tanınması mümkün olsaydı, bu durumda kanun hükmünde yer alan “Özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahipleri” ifadesi gereksiz bir ifade olmuş olurdu. Kanaatimizce somut bir pay sahibinin ismi belirtilmek suretiyle tanınan temsil edilme hakkı bir imtiyaz olarak nitelendirilemeyeceğinden, bu hak tanındığı hak sahibinin onayına bağlı olmaksızın da esas sözleşme ile ortadan kaldırılabilir. Nasıl ki; esas sözleşme veya genel kurul kararı ile kanuna uygun şekilde yönetim kuruluna seçilen bir üye genel kurul tarafından görevden alınabiliyorsa, imtiyaz niyetiyle tanınmış, ancak gerçekte imtiyaz niteliğinde sayılmayan üyelik hakkı da esas sözleşme değişikliği ile ortadan kaldırılabilir.

“Belirli pay grubu”na tanınan imtiyazda, pay devri halinde payı devralan, her durumda ilgili gruba dâhil olmaktadır. Buna karşılık “özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahipleri”ne tanınan imtiyazda, devralan ancak esas sözleşmede öngörülen özellik ve niteliği taşıması kaydıyla o gruba mensup olabilmekte, dolayısıyla imtiyaz hakkına sahip olmaktadır. Örneğin (B) grubuna dâhil bir payı devralan kişi, bu gruba tanınan imtiyazdan yararlanabilirken; mühendislerden oluşan bir gruptan bir pay devralan kişi, ancak mühendis olmak şartıyla o gruba tanınmış imtiyazdan yararlanabilir (Kırca ve Manavgat ve Şehirli Çelik: 427).

3. Azlık

TTK’nın 360. maddesinde sözü edilen azlık ile, dar ve teknik anlamdaki azlık değil⁷, geniş anlamda azlık kastedilmiştir. Bu nedenle %50’den fazla oya sahip çoğunluk karşısında yer alan payların sahibi veya sahipleri bu madde anlamında azlık sayılır (Aynı yönde bkz. Kırca ve Manavgat ve Şehirli Çelik, 2014: 430; Karasu, 2015: 147; Aksi düşünce için bkz. Çamoğlu, 2015: 3). Azlığın esas sözleşmede iyi tanımlanması, hakkın kullanılması ve imtiyazların korunmasına ilişkin hükümlerin uygulanması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Nitekim madde gerekçesinde azlığın belirlenmesi için yüzdelerin anılmasının yeterli olmayabileceği, bunun yerine pay senedi numaraları ve sayılarının ayırt edilebilirlik yönünden daha iyi bir ölçüt olduğu belirtilmiştir. Buna karşılık doktrinde savunulan bir görüşe göre, esas sözleşmede, örneğin

⁵Ancak esas sözleşmede yapılacak gruplandırmanın en azından devamlılık gösteren kriterlere bağlanması gerektiği ileri sürülmüştür. Örneğin genel kuruldaki görüşmeler sırasında belirli gündem maddelerine ilişkin olarak oluşturulan menfaat birliklerinin grup kavramına dâhil olmadığı belirtilmiştir.

⁶Bu konuda bkz. Ersin Çamoğlu, (2015). “6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunda Belirli Grupların Temsili”, *Halil Arslanlı Bilim Arşivi*, <http://arslanlibilimarsivi.com/s.3.s.e.t.,s.2>.

⁷Halka açık olmayan şirketlerde sermayenin %10’unu, halka açık şirketlerde ise sermayenin %5’ini oluşturan pay sahipleri teknik anlamda azlık sayılır.

sermayenin %40'unu oluşturan payların sahiplerine yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınabilir.⁸ Kırca ise, Kanun Koyucunun "azlık" vurgusu yaparken, amacının, ilk iki gruba ek üçüncü bir grup yaratmak değil, geniş anlamda "azlık"a yönetim kurulunda bir şekilde temsil edilme hakkının verilebileceğini belirtmek olduğunu ileri sürmüştür (Kırca ve Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 431). Nitekim İsviçre Borçlar Kanunu'nun 709/2. maddesinde yönetim kurulunda temsil edilme hakkının tanınacağı gruplar arasında "azlık" da sayılmış olmakla birlikte, doktrinde ve yargı kararlarında azlık yüzdesel veya başka bir şekilde ifade edilmeye çalışılmamıştır. (Bkz. Forstmoser ve Meier-Hayozve Nobel (1996), §27, Nr. 90 vd.; Kırca ve Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 432).

C. Yönetim Kurulunda Temsil Edilme Hakkının Tanınma Yöntemleri

Kanun Koyucu yönetim kurulunda temsil edilme hakkının iki yöntemle tanınabileceğini öngörmüştür. Buna göre, yönetim kurulu üyelerinin, belirli bir grup oluşturan pay sahipleri, belirli pay grupları ve azlık arasından seçileceği öngörülebileceği gibi, esas sözleşmede yönetim kurulu üyeliği için aday önerme hakkı da tanınabilir. Ancak söz konusu kişilere yönetim kurulu üyelerini doğrudan atama yetkisinin tanınması mümkün değildir. Zira yönetim kurulu üyeleri üyelik sıfatını ancak genel kurulda yapılacak seçim sonucunda kazanabilirler.(Karasu, 2014:145;Kırca ve Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 4339. Ayrıca TTK'nın 360. maddesinde bu hakkın tanınma yöntemleri somut bir şekilde belirlendiğinden ve TTK'nın hiçbir hükmünde bu hakkın farklı bir yöntemle tanınmasına açıkça izin verilmediğinden, böyle bir düzenleme TTK'nın 340. maddesi uyarınca da emredici hükmün ihlali sayılır (Aynı yönde bkz. Kırca ve Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 433).

1. Yönetim Kurulu Üyeliği İçin Aday Önerme Yöntemi

Yönetim kurulu üyeliği için aday önerme yönteminde, genel kurulun seçeceği kişi veya kişiler belirli pay grubu, belirli bir grup oluşturan pay sahipleri veya azlık tarafından belirlenir. Bu nedenle ilgili paylar tek bir pay sahibine ait olmadığı sürece, hakkın tanındığı pay sahipleri aralarında bir toplantı yapmakla yükümlüdür (Wernli, 2008: 709, Rn. 13; Kırca ve Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 433). Ancak TTK'da bu toplantı konusunda bir düzenleme yer almamaktadır. Kanaatimizce bu hususta esas sözleşmede tamamlayıcı nitelikte ayrıntılı hükümler öngörülebilir.⁹ Esas sözleşmede bu konuda herhangi bir hükmün bulunmaması halinde, genel kurul ile imtiyazlı pay sahipleri özel kuruluna ilişkin düzenlemelerden yararlanılması mümkündür (Kırca ve Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 433).

Haklı bir neden gösterilmedikçe¹⁰, yönetim kurulu üyeliğine önerilen adayın genel kurul tarafından seçilmesi zorunludur (Kendigelen, 1999: 380; Kırca ve Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 436; Eminoglu, 2015: 116).Yönetim kuruluna aday gösterme hakkı tanınan grubun toplanmaması veya toplanmasına rağmen bir adayın önerilmemesi halinde, yetki tekrar genel kurula geçer. Zira bu durumda aday önerme hakkına sahip grubun bu hakkından feragat ettiği kabul edilmelidir (Kırca ve Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 436).

2.Yönetim Kurulu Üyelerinin Belirli Gruplar Arasından Seçilmesi Yöntemi

Yönetim kurulu üyelerinin belirli bir grup oluşturan pay sahipleri, belirli pay grupları veya azlık arasından seçilmesi yönteminde aday önerme hakkı bulunmadığından, aday önerme toplantısı da yapılmamaktadır. Bu nedenle bu yöntemin işleyişi basittir. Bu yöntemde genel kurulda oy çoğunluğunu elinde bulunduran pay sahibi veya pay sahipleri, yönetim kurulu üyeliği konusunda aranan diğer şartları taşıması kaydıyla, belirli bir grup oluşturan pay sahipleri, belirli pay grupları veya azlık arasından dilediği pay sahibini doğrudan üye olarak seçmektedir.Ancak gerekli olmadığı halde, imtiyaz hakkı tanınmış pay sahipleri, toplantı yaparak öneride bulunmuş ise, genel kurul bu öneriyle bağlı değildir (Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 436). Buna karşılık pay sahipleri oybirliğiyle bir kişinin üye seçilmesini önerdiği halde, genel kurul başka bir kişiyi seçerse, somut olayda şartların gerçekleşmesi halinde genel kurul kararının dürüstlük kuralına aykırılığı ileri sürülerek iptali talep edilebilir (Manavgat ve Şehirali Çelik, 2014: 436).

D.TTK'nın 360. Maddesine Aykırılığın Sonuçları

TTK'nın 360. maddesi emredici bir hükümdür. Türk hukukunda Şehirali Çelik, anonim şirketlere ilişkin her emredici hükme aykırılığın butlan sonucunu doğurduğu görüşünü paylaştığından (Kırca ve

⁸Bkz. Ünal Tekinalp, (2013), *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık,198, N. 12-19. Yüzdesel oranın yeterli olmayacağını ileri süren yazarlar için bkz. İsmail Kırca ve Çağlar Manavgat ve Feyzan Hayal Şehirali Çelik, 2014: 431; Cafer Eminoglu (2014). *Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık. 2014, s. 117 vd.

⁹Esas sözleşme ile öngörülecek tamamlayıcı hükümler konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Rauf Karasu (2015),*Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 2. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları. s. 59 vd.

¹⁰Örneğin, ilgili grup tarafından yönetim kuruluna aday olarak gösterilen kişinin TTK'da veya esas sözleşmede öngörülen nitelikleri taşınamaması, rakip bir işletmede yönetim kurulu üyesi veya hâkim pay sahibi olması hâllerinde, grubun gösterdiği adayın genel kurul tarafından seçilmemesi gerekir. Bkz. Martin Wernli(2008). *Basler Komm, Obligation enrecht II*, Basel: Helbing&Lichtenhahn Verlag. OR II., Art. 709, Rn. 14.

Manavgat ve Şehirli Çelik, 2014: 173 vd), başka bir değerlendirmeye gerek kalmaksızın TTK m. 360'a her ayrırlık butlanla sakat olur. Kanaatimizce söz konusu hüküm emredici olmakla birlikte her emredici hükme ayrırlık butlan sonucunu doğurmamaktadır. Emredici hükümlere ayrırlık, ihlâl edilen hükmün niteliğine göre, iptaledilebilirlik, butlan veya yokluk şeklinde ortaya çıkabilir. TTK'nın 447. maddesinde sayılan ihlâl hâlleri ve bunlara benzer diğer nedenler butlan sonucunu doğurur. Bu maddede sayılan sebepler ile bunlara benzer sebepler yoksa, alınan genel kurul kararı emredici bir hükme ayrırlı olsa dahi butlanla sakat olmaz, iptal edilebilir bir karar sayılır.¹¹Bu nedenle somut esas sözleşme hükmünün veya alınan genel kurul kararının niteliğine göre bir değerlendirme yapılarak, TTK'nın 447. maddesinde sayılan butlan sebepleri vb. nedenlerin varlığında ilgili esas sözleşme hükmü veya genel kurul kararının butlanına karar verilmelidir. Butlan sebeplerinin olmadığı durumlarda ise şartları varsa kararın iptaline, yoksa geçerli olduğuna karar verilmelidir. Buna göre örneğin halka açık bir anonim şirketin yönetim kurulu üyelerinin tamamının kurucu aile pay sahiplerinin önereceği üyelerden seçilmesi gerektiğini öngören bir esas sözleşme hükmü batıl olduğu gibi, kapalı tip bir anonim şirketin üç kişiden oluşan yönetim kurulunun bir üyesinin Metin Mert adlı pay sahibi olacaktır, şeklindeki bir esas sözleşme hükmü de batıldır. Zira bu tür hükümler TTK'nın 447. maddesinde sayılan butlan sebeplerine girmektedir. Söz konusu esas sözleşme hükümleri pay sahiplerinin eşit muamele tabi tutulma hakkını ihlal etmektedir. Bu örneklerde pay sahiplerinin eşit işleme tabi tutulma hakkı tamamen ortadan kaldırılmamakla birlikte, belli bir konuda (yönetim kurulu üyelerini seçme konusunda) ortadan kaldırılmış olmaktadır. Kanaatimizce eşit işleme tabi tutulma hakkı pay sahiplerinin vazgeçilmez temel haklarından biri olduğundan (Tekinalp, 2011: 233; Korkut, 2012: 74), söz konusu esas sözleşme hükümleri batıl sayılmalıdır. Dikkate alınması gereken bir husus da Kanunda sayılan istisnalar¹² dışında yönetim kurulu üyelerinin seçimi, genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerindedir (m. 408/2-b). Genel kurulun devredilemez yetkilerinden birinin esas sözleşme ile kanuna ayrırlı bir şekilde genel ve soyut bir şekilde kaldırılması, anonim şirketin temel yapısıyla bağdaşmayacağından bu nedenle ilgili esas sözleşme veya genel kurul kararının geçersiz olduğunun kabulü gerekir.

SONUÇ

Anonim şirketlerde küçük pay sahiplerinin şirket yönetiminde etkili olma imkânı azdır. Bu nedenle bu pay sahipleri şirkete yabancılaşmakta ve şirket yönetimine ilgisiz kalmaktadır. Bu tür şirketlerde yönetim kurulu üyelerini seçme konusu başta olmak üzere şirketle ilgili bir çok önemli karar, büyük pay sahipleri tarafından alınmaktadır. 6762 sayılı TTK, anonim şirketlerde oluşan bu sorunu ortadan kaldırma veya azaltmaya yönelik herhangi bir imkânı/tedbir öngörmemişken, 6102 sayılı yeni TTK, pay sahiplerinin şirket yönetimine katılmasına olanak veren bir çok hüküm içermektedir. Yeni TTK'da küçük pay sahiplerine sadece oy hakkı tanınmakla yetinilmemiş, onların şirket yönetimine katılmalarını sağlayacak bazı imkânlar da öngörülmüştür.

Anonim şirketlerde küçük pay sahiplerinin yönetime katılmasına sağlayacak yöntemlerden biri birikimli oy kullanma yöntemidir. 672 sayılı TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde Sermaye Piyasası Mevzuatı kapsamında sadece halka açık anonim şirketlerde uygulama alanı bulan bu yöntem, 6102 sayılı yeni TTK ile kapalı tip anonim şirketler için de uygulanmaya başlanmıştır. Genel kurulda oy gücü zayıf olan ve korunmaya muhtaç konumdaki küçük pay sahipleri, birikimli oy kullanma yöntemi sayesinde yönetim kurulu üyelerinin tamamını veya çoğunluğunu seçme imkânına sahip olmasa da, üye sayısının durumuna göre bir veya iki üye seçme imkânına kavuşmakta, en azından şirket faaliyetleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmekte ve böylece yönetimi daha etkin bir şekilde denetleyebilmektedir.

Pay sahiplerinin şirket yönetimine katılmasını sağlayan yöntemlerden biri de, kitlesel temsilci aracılığıyla oy kullanma yöntemidir. Bu yöntem sayesinde tek başına genel kurul kararlarında etkili olamayan küçük pay sahipleri, oylarını bileştirmek suretiyle şirket yönetiminde söz sahibi olma imkânına kavuşmaktadırlar. Pay sahibinin genel kurulda kitlesel (toplular) temsilciler aracılığıyla temsili, TTK'nın 428 ve devamı maddelerinde, organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci olmak üzere üç grupta düzenlenmiştir. Bağımsız temsilci ancak organ temsilcinin atanmasına bağılı olarak gündeme gelirken, şirketler bağımsız temsilci atanmamış olsa da, kurumsal temsilci çağırısı yapmak zorundadır. 6362 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu'nun 30/4 hükmünde, 6102 sayılı TTK'nın kitlesel temsile ilişkin 428. maddesinin bu Kanun kapsamında uygulanmayacağı açıkça ifade edildiğinden, TTK'nın kitlesel temsile ilişkin hükümleri sadece kapalı tip anonim şirketler için uygulanacaktır. Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi halka

¹¹Ayrırlıklı bilgi için bkz. Rauf Karasu(2015,. Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, 2. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları. 2015: 69 vd.

¹²İlk yönetim kurulu üyelerinin esas sözleşmeyle atanması (m. 339/3), kamu tüzel kişilerin yönetim kurulunda temsili (m. 334), yönetim kurulunun boşalan üyelik için seçim yapması (m. 363/1).

açık şirketlerin genel kurul toplantılarında çağrı yoluyla vekâlet toplanmasına ilişkin usul ve esaslar ise, SPK tarafından çıkarılan “Vekaleten Oy Kullanılması Tebliği”nin 11 ilâ 14. maddelerine tabidir.

Pay sahiplerinin şirket yönetimine katılmasını sağlayan bir diğer yöntem de, belli gruplara yönetim kurulunda temsil edilme hakkının tanınmasıdır. 6762 sayılı TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde temsil edilme hakkı konusundaki imtiyazın ancak “pay”a tanınabileceği kabul edilmişken, TTK'nın 360. maddesinde ise bu hakkın belirli pay grupları yanında, özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine ve azlığa tanınabileceği öngörülmüştür. “Belirli bir grup oluşturan pay sahipleri” kavramı geniş yorumlanmalıdır. Bu kapsamda pay sahipleri arasında bir ayırım yapılmasını sağlayacak her kriter grup oluşturmaya yeterli sayılabilir. Esas sözleşme ile Kanuna uygun bir şekilde tanınan yönetim kurulunda temsil edilme hakkı, bir imtiyaz niteliğindedir. Her ne kadar, TTK'nın 360. maddesi emredici nitelikte düzenlenmiş olsa da, bu maddeye her aykırılığın butlanla sakat olduğu sonucuna varılamaz. Bu nedenle her somut olayda bu madde kapsamında öngörülen esas sözleşme hükmüne ve alınan genel kurul kararına göre bir değerlendirme yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- BİLGİLİ, Fatih ve DEMİRKAPI, Ertan (2013). *Şirketler Hukuku*, Bursa: Dora Yayıncılık.
- EMİNOĞLU, Cafer (2014). *Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- ÇAMOĞLU, Ersin (2015). “6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunda Belirli Grupların Temsili”, *Halil Arslanlı Bilim Arşivi*, <http://arslanlibilimarsivi.com/s.3,s.e.t>. Erişim: 04.08.2015.
- ÇEKER, Mustafa Çeker (2000). *Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- ÇEKER, Mustafa (2004). “Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Yönetime Katılması”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 37-56
- ÇÖMEZ, Pınar (2006). *Oy Yöntemi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- FORSTMOSER, Peter ve MEIER-HAYOZ ve Arthur/NOBEL, Peter (1996). *Schweizerisches Aktienrecht*, Bern, Stämpfli Verlag.
- GERSTER, MaxWalter (1997). *Stimmrechtsaktien*, Zurich.
- KARASU, Rauf (2015). *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 2. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları.
- KENDİGELEN, Abuzer (1999). *İsviçre Hukukunda Farklı Pay Sahibi Kategori veya Gruplarının Şirket Organlarında Temsili (OR Art. 709)*, *Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı*, İstanbul: s. 339-402.
- KENDİGELEN, Abuzer (2003). *Anonim Şirkette İmtiyazlı Paylara İlişkin Değişiklik Önerileri*, *Fahman Tekil'in Anısına Armağan*, İstanbul: Beta Yayınları, s. 339-404.
- KENDİGELEN, Abuzer (2011). *Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- KIRCA, İsmail ve ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal ve MANAVGAT, Çağlar (2013). *Anonim Şirketler Hukuku Cilt I*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.
- KOCAOĞLU, N. Kağan (2010). “Anonim Şirketlerde Birikimli Oy Kullanımı”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4, 103-158.
- KORKUT, Ömer (2012). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı*, Adana: Karahan Kitabevi.
- MÜNCH, Dieter (1976). *Das Rechteiner Aktionärs minderheitauf Vertretung im Verwaltungsrecht der Aktiengesellschaft- de lege lata und de legeferenda*, Diss.,Zurich.
- PULAŞLI, Hasan (2016). *Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, C. I, 4. Baskı Ankara: Adalet Yayınevi.
- SELÇUK MAHMATLI, Perihan (2015). *Pay Sahiplerinin Genel Kurulda Temsili, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- TEPELİ, Hasan (2013). *Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Birikimli Oy Kullanma Yöntemi: Mali Çözüm Dergisi*, Mayıs-Haziran 2013, s. 117-138.
- TEKİNALP, Ünal (2011). *Tek Kişilik Anonim Ortaklık I, Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık*, İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- TEKİNALP, Ünal (2013). *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- TEKİNALP Ünal ve Poroy, Reha ve Çamoğlu, Ersin (2014). *Ortaklıklar Hukuku I*, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- TEOMAN, Ömer (2001). “Yönetim Kuruluna Aday Gösterme Ayrıcalığına Sahip Bir Grubun Yapacağı Özel Toplantıda Uygulanacak Yetersayılar”, *Otuz Yıl Ticaret Hukuku -Tüm Makalelerim-, C.II (1982-2001)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- TEOMAN, Ömer (2003). *Yaşayan Ticaret Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- VOGEL, Hans-Albrecht (1974). *Die Familienkapitalgesellschaften*, Zurich: Schulthess PolygraphischerVerlag.
- WERNLİ, Martin (2008). *Basler Komm, Obligationenrecht II*, Basel: Helbing&Lichtenhahn Verlag.
- WERNLİ, Martin ve RİZZİ, Marco A. (2012). *Basler Kommentar, Obligationenrecht II 4.A.*, Basel: Helbing&LichtenhahnVerlag.
- YAYLA, Ümit (2013). *Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca Anonim Ortaklık Genel Kurulları/Elektronik Genel Kurullar*, İstanbul: On İki Levhacılık.